

Kjønnsbalansen i norsk film

En rapport av Norsk filminstitutt, 2018

Ni
Fi Norsk filminstitutt

Oppsummering

- De siste årene har vi sett en forsiktig utvikling i positiv retning for kjønnsbalansen i norsk film. De fleste 2017-tallene underbygger dette bildet.
- I 2017 ble NFIs mål om 50 prosent kvinneandel oppnådd for kunstnerisk vurdert kortfilm. Samtidig ble målet i Stortingets anmodningsvedtak om en kvinne- og mannsandel på minst 40 prosent oppnådd for kunstnerisk vurderte spillefilmer og dramaserier.
- For utviklingstilskuddet er kvinneandelen 43,2 prosent i 2017. Dette er det nest høyeste tallet i den siste seksårsperioden, men så vidt lavere enn kvinneandelen i søknadsbunken (43, 9 prosent).
- Dramaseriene som fikk produksjonstilskudd hadde en kvinneandel på 47,5, dette er en tydelig forbedring for sjangeren som historisk har hatt lavest kvinneandel. Kortfilm hadde høyest kvinneandel med 55,6 prosent.
- I 2017 er kvinneandelen i markedsordningen 37,4 prosent. Dette er en tydelig forbedring fra 2016, da kvinneandelen var på 13,3 prosent og markedsordningen skilte seg ut med spesielt dårlig kvinneandel.
- Beløpsandelen av NFIs produksjonstilskudd til henholdsvis kvinnelige og mannlige produsenter varierer fra år til år, men snittet over perioden 2012 til 2017 er relativt likt mellom kvinner og menn. Gjennomsnittlig produksjonstilskudd til spillefilm og kinodokumentar med mannlige produsenter var 6,7 millioner, mens gjennomsnittet til kvinnelige produsenter var 6,3 millioner kroner.
- Kvinnelige produsenters andel av samlet etterhåndstilskudd utbetalt i 2017 var 52,2 prosent. Gjennomsnittlig tilskuddsbeløp per produksjon er høyere for kvinnelige enn for mannlige produsenter i perioden 2015-2017. Dette har sammenheng med at etterhåndstilskuddet premierer barnefilmer.
- Kvinnelige regissører oppnår høyere gjennomsnittlig terningkast på sine filmer. Til gjengjeld trakk filmer med mannlige regissører i gjennomsnitt nesten dobbelt så mange besøkende til kino som filmer med kvinnelige regissører.
- Både mannlige og kvinnelige produsenter velger oftest å samarbeide med mannlige regissører og manusforfattere i søknader om produksjonstilskudd. Samtidig velger mannlige produsenter i større grad enn kvinnelige produsenter å samarbeide med mannlige regissører og manusforfattere.

1. Kjønnbalanse i norsk film

Med full likestilling mener vi en bransje hvor filmskapere har frihet fra negative reaksjoner på bakgrunn av sitt kjønn, har like stor makt til å påvirke uansett om de er kvinner eller menn – og at kvinner og menn opplever å være fullt ut likeverdige aktører i bransjen. NFIs mål er 50/50 innen 2020! Dette mener vi er nødvendig for å oppnå en vedvarende og stabil kjønnbalanse der det er like mange kvinner og menn i maktposisjoner, like mange kvinner både foran og bak kamera – og et mangfold av filmer som forteller historier som både jenter og gutter, og kvinner og menn, kan identifisere seg med.

Andelen kvinner bak kamera og på lerretet er lavere enn det kjønnbalansen i både befolkningen og arbeidsstokken skulle tilsi. Det later til at kvinner er systematisk underrepresentert i filmbransjen, og i fortellingene den produserer. De siste årene har man sett en forsiktig utvikling i positiv retning, som må opprettholdes og styrkes for å nå målet om kjønnbalanse, jamfør Stortingets anmodningsvedtak i Innst. 83 S (2015-2016), Kulturdepartementets tildelingsbrev til NFI for 2018 og [NFIs handlingsplan for bedre kjønnbalanse \(2016\)](#).

For å sikre mangfold i historiefortellingene og like rettigheter og muligheter la NFI våren 2016 frem en handlingsplan for bedre kjønnbalanse. Handlingsplanen består av tiltak som kan deles inn i tre overordnede områder: 1) Talentutvikling, 2) Tilskuddsordninger og 3) Kommunikasjon og kunnskap. Innunder det første punktet hører NFIs utviklingsprogram for kvinnelige filmskapere UP. Gjennom programmet får deltakerne tilbud om faglige verksteder, nettverkssamlinger og coaching, med hovedfokus på kreativ prosess og hver enkelts utvikling som filmskaper. Oppstarten for programmet er satt til september 2018.

Mens UP er ventet å gi virkninger på noe lengre sikt, er det kanskje å vente at tiltakene innenfor 2) Tilskuddsordninger vil ha umiddelbar effekt. Sentrale nye tiltak er å prioritere kvinnelige søkere til manuskript og prosjektutvikling (mål om minimum 50% kvinneandel på tilskudd), og innføre moderat kvotering for utviklingstilskudd og søkere til markedsordningen for produksjonstilskudd. Selv om ett år er lite til å evaluere virkningen av tiltakene ser det allerede nå ut til at enkelte positive resultater kan ha sin opprinnelse i endringene i tilskuddsordningene.

Innenfor punkt 3) Kommunikasjon og kunnskap inngår blant annet å utarbeide denne årlige rapporten om utviklingen i kjønnbalansen slik at den kan gi faktabasert kunnskap, og brukes til å justere kursen og iverksette målrettede tiltak. Håpet er at den vil kunne fungere som et utgangspunkt for diskusjon og som et sentralt verktøy i arbeidet for full likestilling i norsk filmbransje.

Handlingsplanen for bedre kjønnbalanse skal revideres høsten 2018.

Statistikk på kort og lang sikt

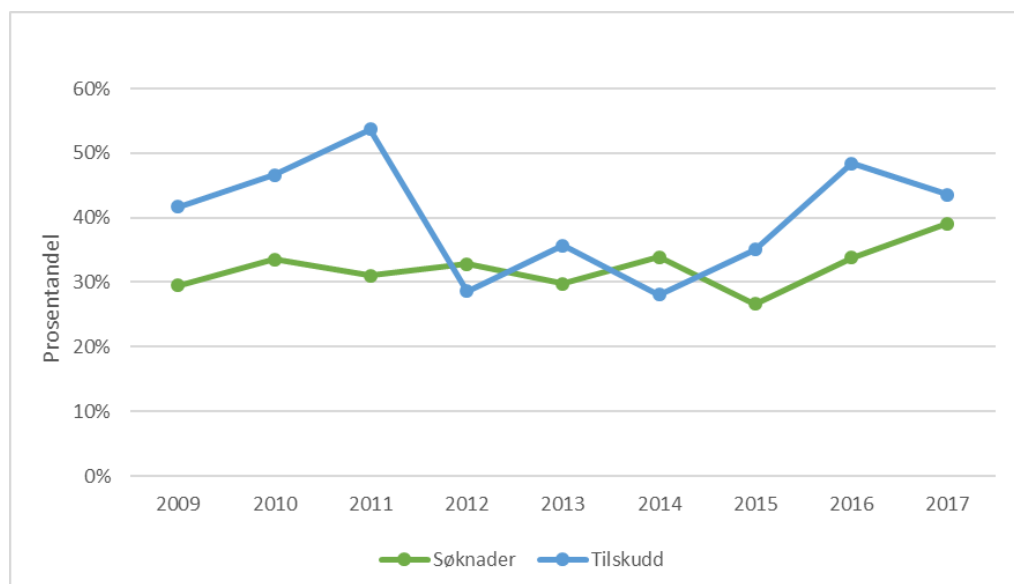
Når det gjelder statistikken over andel kvinner og menn i filmbransjen, er det nødvendig å presisere at det kan forekomme store svingninger fra år til år, uten at dette trenger å skyldes reelle eller varige endringer i filmbransjen som helhet. Det er relativt lavt antall filmer som produseres i løpet av et år, og tallene er derfor svært sensitive for tilfeldig variasjon. I 2014 opplevde man på flere områder et foreløpig toppår for antall kvinner i nøkkelposisjoner, uten at det ser ut til å ha signalisert noen varig endring. Omvendt så vi i 2016 den laveste kvinneandelen i spillefilmer med produksjonstilskudd siden 2011, heldigvis uten at dette gjentok seg i 2017. Ser vi kun på dokumentar, derimot, er bildet omvendt: i 2016 var andelen kvinner i nøkkelposisjoner det høyeste vi har målt (53,9 prosent), mens det i 2014 var det laveste (36,4 prosent) for femårsperioden 2012-2016. Alle disse tallene kan bidra med verdifull informasjon hver for seg, men tall for et enkelt format eller år sier lite om hvordan situasjonen faktisk utvikler seg. For å nå målet om full likestilling, må kjønnbalansen bedres og opprettholdes over tid både i søknads- og tilskuddsbunken for alle formater.

2. Manuskriptutvikling

Manusforfattere kan søke om tilskudd til manuskriptutvikling fra NFI. Med tanke på kjønnsbalanse er dette et interessant område å følge utviklingen på, ettersom at en høy kvinneandel i denne ordningen ideelt sett vil kunne gi en høyere kvinneandel også blant søkere om utviklings- og produksjonstilskudd. Søknader til denne ordningen kommer også direkte fra manusforfattere og ikke via produsenter, og gir dermed et bedre bilde av bransjens tilfang av filmprosjekter fra kvinnelige filmskapere. Figur 2.1 viser kvinneandelen i søknads- og tilskuddsmassen til manuskriptutvikling for årene 2009-2017.

Kvinneandelen i søknadsmassen har holdt seg mer eller mindre stabil siden 2009, med et gjennomsnitt på 32,2 prosent. I 2017 var kvinneandelen i søknadsmassen på 39,1%, det høyeste i den registrerte perioden. I tilskuddsmassen har andelen kvinner vært mer variabel, med høyeste måling i 2011 (53,7 prosent) og laveste i 2014 (28,1 prosent). I gjennomsnitt var andelen 40,2 prosent i perioden. I 2017 var 43,6 prosent av de som fikk støtte til manuskriptutvikling kvinner. Med tanke på at flere av tilskuddsmottakerne har opsjonsavtale med produsent, kan dette være lovende for fremtidige produksjoner.

Figur 2.1 - Kvinneandel i søknads- og tilskuddsmassen til manuskriptutvikling, 2009-2017

3. Utviklingstilskudd

For å kunne oppnå en kvinneandel på minst 40 prosent blant prosjektene med produksjonstilskudd fra NFI, er det nødvendig med et visst tilfang i søknadsbunken. Gjennom NFIs handlingsplan for kjønnsbalanse i norsk film ble det, med virkning fra 1. januar 2017, innført moderat kvotering i behandlingen av tilskudd til utvikling (som fra før bare gjaldt tilskudd til produksjon). Tanken er at en prioritering av kvinner i søknader om utviklingstilskudd vil kunne bidra til å bedre kjønnsbalansen i søknader om produksjonstilskudd.

Tabell 3.1 viser en oversikt over kvinneandelen i utviklingstilskudd til spillefilm og kinodokumentar for årene 2012 til 2017, mens tabell 3.2 viser utviklingstilskuddet kun for spillefilm. Kvinneandelen i søknadsmassen for utviklingstilskudd til spillefilm og kinodokumentar har ligget mellom 36,4 og 44,8 prosent. Andelen i tilskuddsmassen har vært noe større mellom 38,5 og 45,8 prosent i perioden og er gjennomsnittlig noe høyere enn andelen i søknadsmassen. I 2017 er søknadsandelen på 43,9 prosent, mens tilskuddsandelen er marginalt lavere med 43,2 prosent. Målet om 50 prosent kvinneandel på tilskudd til prosjektutvikling er altså enda ikke nådd, men kjønnsandelen for utviklingstilskudd i 2017 er den nest høyeste innenfor den siste seksårsperioden

Tabell 3.1 Kvinneandel utviklingstilskudd til spillefilm og kinodokumentar, 2012-2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Søknader	36,4	44,8	43,1	37,5	37,4	43,9
Tilskudd	38,5	42,9	45,8	40,7	39,8	43,2

Tabell 3.2 Kvinneandel utviklingstilskudd til spillefilm, 2012-2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Søknader	35,5	44,0	41,8	36,9	37,7	42,7
Tilskudd	37,3	42,5	45,3	39,5	39,6	44,3

I tabell 3.3 fremstilles det hvordan det beregnede totaltallet for kvinneandeler til utviklingstilskudd er satt sammen av de tre ulike nøkkelfunksjonene regissør, manus og produsent. Samtlige nøkkelposisjoner har bedre kvinneandel i 2017 enn i 2016. Sett over tid er det kvinnelige regissører som sett over tid kommer dårligst ut og produsenter som kommer best ut. Også for 2017 er det produsentrollen som trekker opp den totale kjønnsbalansen (54,9 prosent), mens manus trekker kjønnsbalansen ned (33,1 prosent). I 2016 og 2017 er kvinneandelen bedre for regi enn for manus.

Tabell 3.3 Kvinneandel utviklingstilskudd til spillefilm og kinodokumentar fordelt på fordelt på nøkkelposisjoner, 2012-2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Regi	34,6 %	39,8 %	40,0 %	33,8 %	36,1 %	41,5 %
Manus	37,5 %	50,4 %	48,9 %	33,8 %	30,1 %	33,1 %
Produsent	43,4 %	38,6 %	48,5 %	54,4 %	53,0 %	54,9 %
Total	38,5 %	42,9 %	45,8 %	40,7 %	39,8 %	43,2 %

Tabell 3.4 Kvinneandel utviklingstilskudd til spillefilm fordelt på nøkkelposisjoner, 2012-2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Regi	33,3 %	38,8 %	37,9 %	33,9 %	37,8 %	46,9 %
Manus	35,7 %	49,8 %	46,3 %	33,1 %	30,4 %	34,3 %
Produsent	42,9 %	38,8 %	48,3 %	51,7 %	52,7 %	52,1 %
Total	37,3 %	42,5 %	44,2 %	39,5 %	40,3 %	44,3 %

4. Produksjonstilskudd

Tabell 4.1 Kvinneandel i søknads- og tilskuddsmassen for produksjonstilskudd, 2017

	2016		2017	
	Søknader	Tilskudd	Søknader	Tilskudd
Spillefilm og kinodokumentar	30,2 %	31,7 %	33,5%*	35,4%*
- markedsvurdert	15,7 %	13,3 %	32,6 %	37,4 %
- kunstnerisk vurdert (inkl. nye veier, pakke)	38,2 %	40,0 %	38,6 %	42,0 %
- kinodokumentar	33,3 %	33,3 %	22,5%*	24,1%*
Kun spillefilm	29,8 %	31,1 %	36,2 %	40,6 %
Dokumentar	46,5 %	48,2 %	27,6 %	35,0 %
Dramaserier	33,9 %	37,2 %	39,8 %	47,6 %
Kortfilm	37,6 %	43,4 %	43,4 %	55,6 %
*Tallene er revidert opp i forhold til det som ble publisert i NFI's årsrapport grunnet feil i beregningene.				

Av de som søkte om produksjonstilskudd til spillefilm og kinodokumentar i 2017 var 33,5 prosent kvinner, og blant de som mottok tilskudd var andelen 35,7 prosent. Med unntak av dokumentar hadde samtlige sjangere en forbedring i kvinneandelen sammenlignet med 2016. Som vist i Tabell 4.1 ble målet i Stortingets anmodningsvedtak om en kvinne- og mannsandel på minst 40 prosent oppnådd for kunstnerisk vurderte spillefilmer og dramaserier. NFIs mål om 50/50 ble oppnådd for kunstnerisk vurdert kortfilm. Tilskudd til dramaserier hadde en kvinneandel på 47,5, dette er en tydelig forbedring for sjangeren som historisk har hatt lavest kvinneandel. Kortfilm hadde høyest kvinneandel med 55,6 prosent.

Tabell 4.2 Kvinneandel i prosjekter tildelt produksjonstilskudd, 2017

	Regi	Manus	Produsent	Totalt
Spillefilm og kinodokumentar	39,5*	31,6*	35,0*	35,4*
Kun spillefilm	42,3	30,8	48,6	40,6
Dokumentar	34,1	38,6	32,2	35,0
Dramaserier	64,8	40,9	37,0	47,6
Kortfilm	55,2	51,7	59,8	55,6
*Tallene er revidert opp i forhold til det som ble publisert i NFI's årsrapport grunnet feil i beregningene.				

Tabell 4.2 viser hvordan de ulike nøkkelposisjonene bidrar inn i beregningen av totaltallet for kvinneandelene for produksjonstilskudd. For spillefilm, kinodokumentar og dramaserier trekker kvinneandelen for regi opp den totale kjønnsandelen.

Kvinneandelen i søknadsmassen har tradisjonelt sett vært lavere enn i tilskuddsmassen, som vist i Tabell 4.3. Dette er fordi det for konsulentordningene (i motsetning til markedsordningen) er blitt praktisert moderat kjønnskvoltering. Dramaserier, der det tidligere ikke har vært praktisert moderat kvotering, har jevnt over hatt lavere kvinneandel enn de andre formatene. Dette var imidlertid ikke tilfelle i 2017. Kvinneandelen var her, både i søknadsmassen og blant de som fikk tilskudd til produksjon av dramaserier, markant høyere enn tidligere år, med henholdsvis 39,8 og 47,6 prosent.

Tabell 4.3 - Kvinneandel i søknads- og tilskuddsmassen for produksjonstilskudd, 2012-2017

Tabell 4.3 - Kvinneandel i søknads- og tilskuddsmassen for produksjonstilskudd, 2012-2017		2012	2013	2014	2015	2016	2017
Spillefilm og kinodokumentar	Søknader	28,0	28,3	38,5	30,2	30,2	33,5**
	Tilskudd	33,0	38,5	53,9	35,7	31,7	35,4**
Kun spillefilm	Søknader	24,1	27,6	35,9	28,4	29,8	36,2
	Tilskudd	27,8	41,1	51,3	30,6	31,1	40,6
Dokumentar	Søknader	36,8	44,6	32,3	33,8	46,5*	27,6
	Tilskudd	40,1	46,1	33,3	33,9	48,2*	35,0
Dramaserier	Søknader	18,1	0,2	36,1	20,7	33,9	39,8
	Tilskudd	22,9	24,6	27,8	18,2	37,2	47,6
Kortfilm	Søknader	31,7	36,2	42,1	38,8	36,6	43,4
	Tilskudd	39,1	44,6	61,3	50,0	43,4	55,6

*Tallene er revidert ned fra fjorårets rapport (søknader 53,9%, tilskudd 48,5%) grunnet feil i beregningene.
 ** Tallene er revidert opp i forhold til det som ble publisert i NFI's årsrapport grunnet feil i beregningene.

Veien fra manuskriptutviklings- til utviklings- til produksjonstilskudd

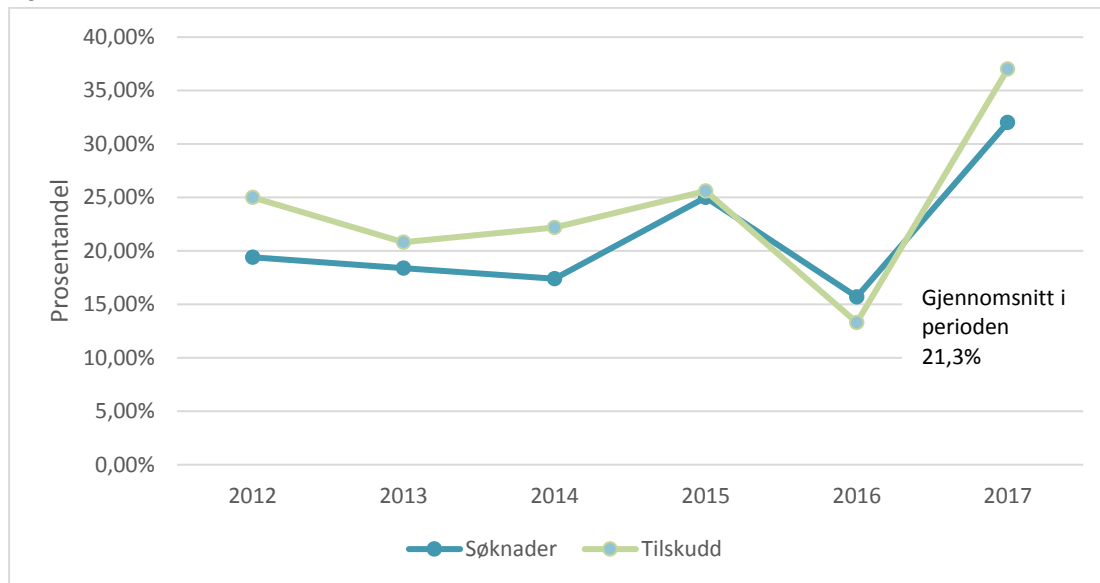
Kvinneandelen som mottok manusutviklings- og utviklingstilskudd mellom 2012 og 2017 (i snitt henholdsvis 40,2 prosent og 41,8 prosent) var gjennomgående høyere enn andelen som søkte om produksjonstilskudd i tilsvarende periode. Det kan altså se ut til at en viss andel av kvinnene som mottar tilskudd innenfor utviklingsordningene faller fra på veien mot å søke tilskudd til produksjon, uten at vi har gjort noen nærmere analyse av dette.

Høyere kvinneandel i markedsordningen

I tilskuddsordningen «Spillefilm etter markedsvurdering» kan man søke om tilskudd til produksjon av spillefilm med stort publikumspotensial. Spillefilmen må ha et publikumsestimat på minst 200 000 besøkende for å kvalifisere for tilskudd. NFI har tidligere ikke praktisert moderat kjønnskotering i denne ordningen, og de markedsvurderte filmene har tradisjonelt sett hatt den laveste kvinneandelen. Den laveste målingen ble gjort i 2016, hvor kvinneandelen også for første gang var lavere i tilskuddsmassen (13,3 prosent) enn i søknadsmassen (15,7 prosent). For å bedre kjønnsbalansen i markedsordningen, innførte NFI derfor moderat kjønnskotering fra 1. januar 2017. Ordningen går ut på at prosjekter med flest kvinner i nøkkelposisjoner prioriteres når man skal velge mellom flere ellers like gode prosjekter.

I 2017 var kvinneandelen for produksjonstilskudd i markedsordningen 32,0 prosent og 37,0 prosent for henholdsvis søknader og tilskudd. Dette er betydelig høyere enn gjennomsnittet for de fem foregående årene som lå på 19,2 prosent (søknader) og 21,4 prosent (tilskudd), se figur 4.1. Fire filmer fikk tilskudd gjennom markedsordningen i 2017. Dette var alle barnefilmer og kvinner var inne på produsentsiden for samtlige filmer. Også på regisiden var kvinner sterkt inne, mens ingen av filmene hadde kvinnelig manusforfatter. Samtidig som dette er en markant økning, er det verdt å huske at det er svært få filmer det er snakk om. Det kan derfor være lurt å vente med å fastslå hvor godt tiltaket virker, selv om det umiddelbart ser lovende ut.

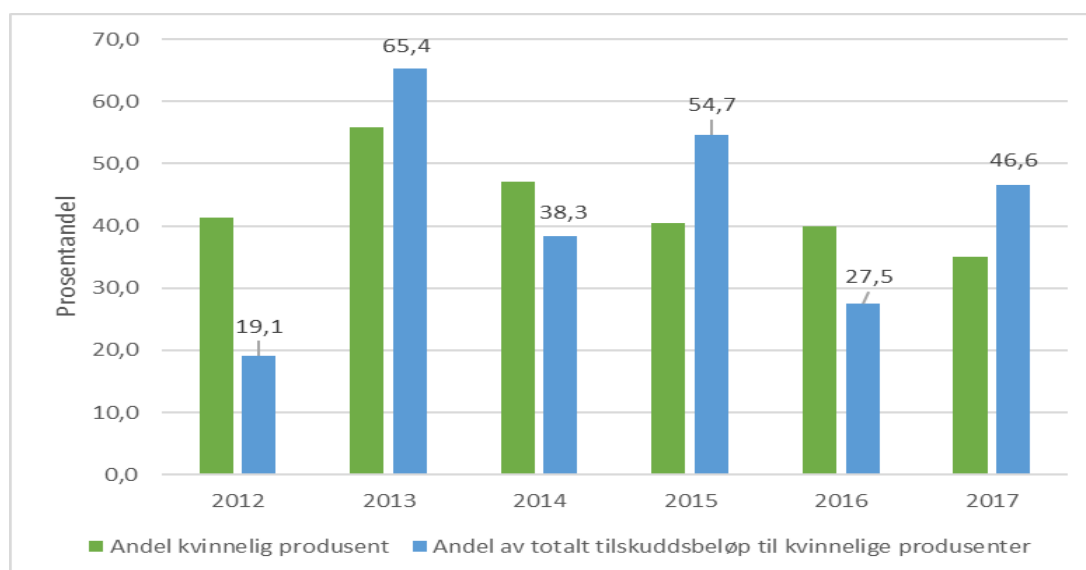
Figur 4.1 – Markedsfilmer: Kvinneandel i søknads- og tilskuddsmassen for produksjonstilskudd, 2012-2017

Kvinneandel versus tilskuddsbeløp til kvinnelige produsenter

I Figur 4.2 vises kvinneandelen for nøkkelposisjonen produsent opp mot andelen av tilskuddsmidlene for produksjonstilskudd til spillefilm og kinodokumentar som er tildelt kvinnelige produsenter. Det er ikke noe mønster at kvinnelige produsenter mottar høyere eller lavere tilskudd enn sine mannlige kolleger. I 2017 var som nevnt kvinneandelen for produsenter 35,0 prosent, mens 46,6 prosent av tilskuddsmidlene ble tildelt kvinnelige produsenter. I 2016 var bildet motsatt, da var andelen kvinnelige produsenter 40 prosent, mens andelen av totalt tilskuddsbeløp til kvinnelige produsenter var 27,5 prosent.

Figur 4.2 – Produksjonstilskudd til spillefilm og kinodokumentar: Kvinneandel produsent i tilskuddsmassen vs. andel av totalt tildelingsbeløp som ble tildelt kvinnelige produsenter, 2012-2017

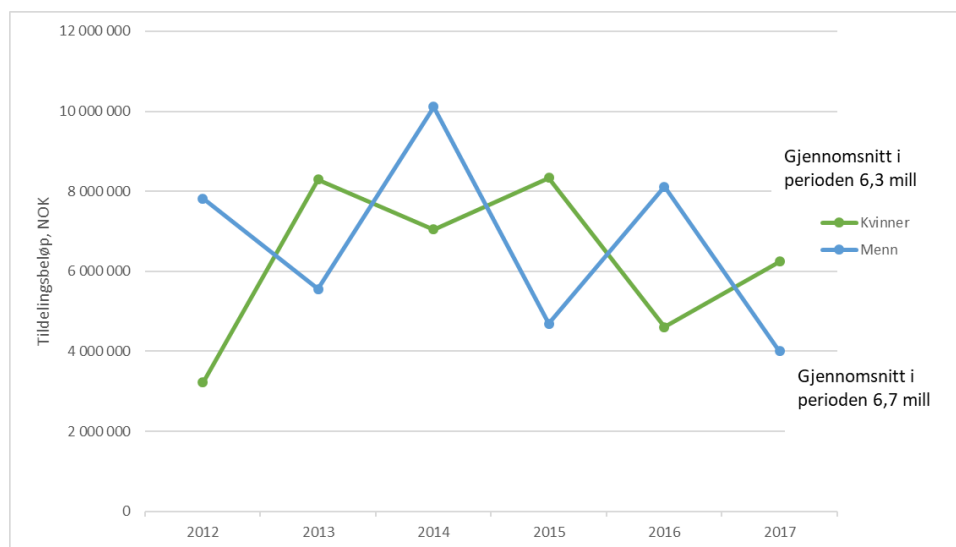

Gjennomsnittlig tilskuddsbeløp til produsenter

Når vi ser nærmere på tilskuddsbeløp til produsenter, ser vi at de gjennomsnittlige beløpene har variert mye fra år til år, både til kvinner og menn (Figur 4.3). Mellom 2012 og 2017 har gjennomsnittlig beløp til spillefilm og kinodokumentar gått opp og ned annethvert år for begge kjønn. Gjennomsnittlig tilskuddsbeløp i hele perioden er relativt likt og ligger på NOK 6,3 millioner for kvinner og NOK 6,7 millioner for menn.

Størst er forskjellen for dramaserier. Gjennomsnittlig tildelingsbeløp til kvinnelige produsenter er her på 5,2 millioner kroner, mens det gjennomsnittlig tildelingsbeløp til menn er på 3,8 millioner kroner, se tabell 4.4. For dokumentar og kortfilm er gjennomsnittlig tilskuddsfordeling relativt lik mellom kjønnene.

Figur 4.3 – Produksjonstilskudd til spillefilm og kinodokumentar: Gjennomsnittlig tildelingsbeløp til kvinnelige og mannlige produsenter, 2012-2017

Tabell 4.4 – Produksjonstilskudd: Gjennomsnittlig tildelingsbeløp (NOK) til kvinnelige og mannlige produsenter, 2012-2017

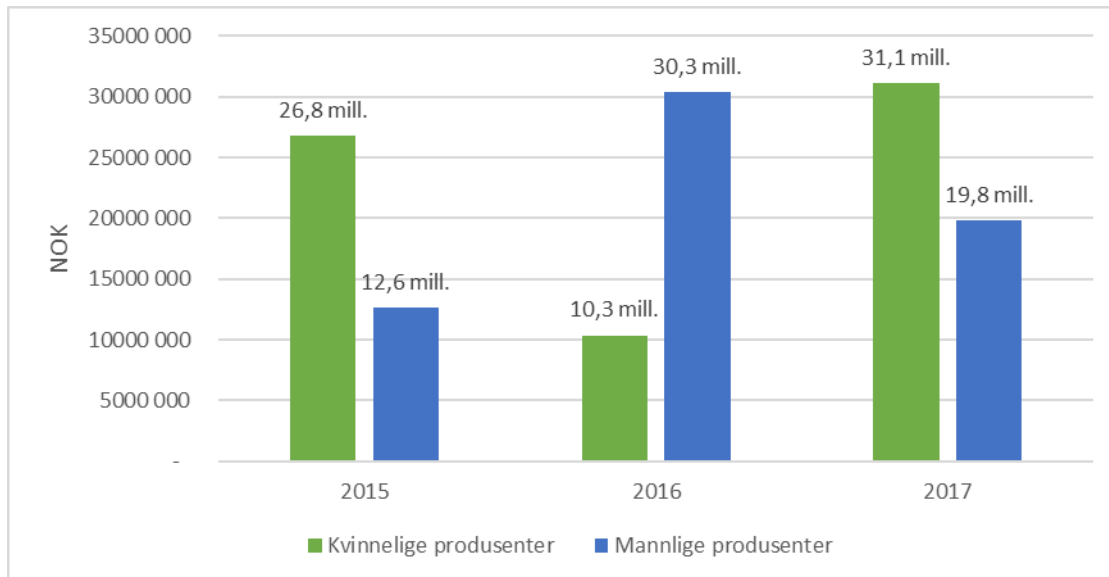
	Kvinner	Menn
Spillefilm og kinodokumentar	6 294 337	6 717 645
Kun spillefilm	8 020 867	8 483 295
Dokumentar	807 680	1 025 998
Dramaserier	5 126 790	3 799 188
Kortfilm	732 346	671 453

5. Produksjonsbudsjett

Er det gjennomgående forskjeller i filmene som produseres av kvinner og menn? Det vil alltid være ulike motivasjoner som driver hver enkelt produsent, uavhengig av kjønn. Det er likevel aktuelt å diskutere spørsmålet for å identifisere årsaker bak kvinneandelene i norsk film. Om en ser på produksjonsbudsjettet til filmene som mottok produksjonstilskudd i årene 2015 til 2017 er det ikke noe mønster at et kjønn produserer filmer med gjennomgående lavere budsjett enn det andre. I 2015 hadde de kvinnelige produsentene gjennomsnittlige produksjonsbudsjett som var dobbelt så store

som de mannlige produsentene, mens i 2016 hadde menn tre ganger høyere produksjonsbudsjett enn kvinner. I 2017 hadde igjen kvinnelige produsenter de største gjennomsnittlige produksjonsbudsjettene med 31,1 millioner kroner per produserte film, mens menn hadde gjennomsnittlige budsjett på 19,8 millioner kroner.

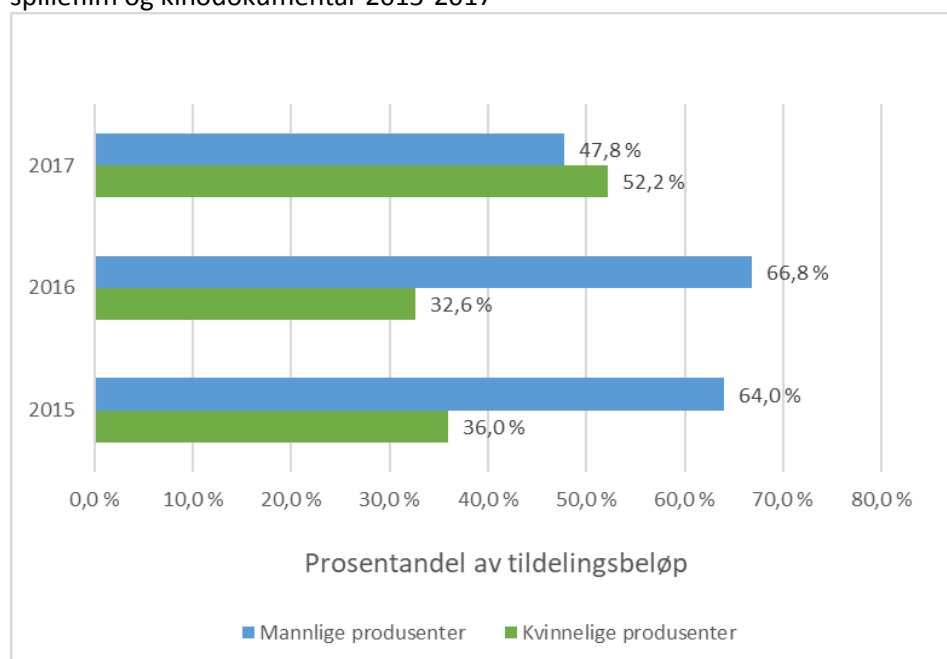
Figur 5.1 - Gjennomsnittlig produksjonsbudsjett for spillefilmer med innvilget produksjonstilskudd, 2015-2017

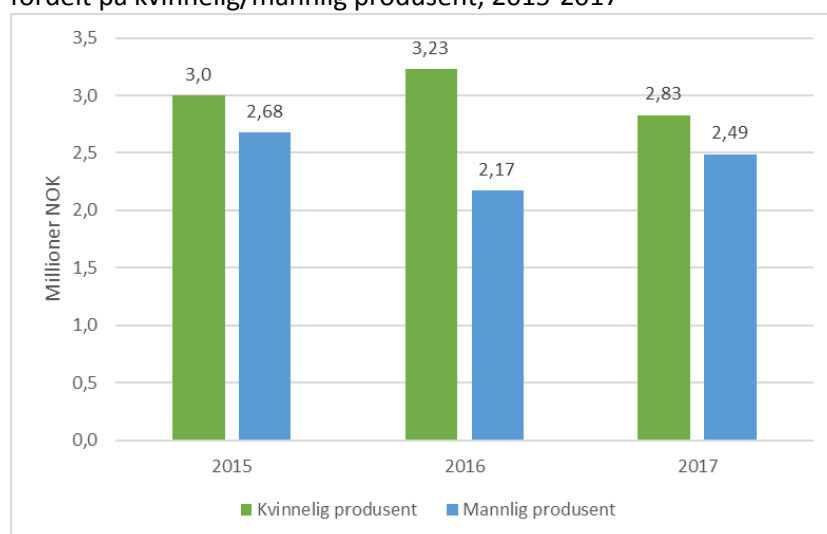
6. Etterhåndstilskudd

Filmer som har fått publikumsbesøk over et visst nivå, premieres automatisk gjennom ordningen for etterhåndstilskudd. Hvis vilkårene for ordningen er oppfylt, utgjør tilskuddet 100 prosent av produsentens dokumenterte inntekter. NFI delte ut til sammen NOK 130,3 millioner i etterhåndstilskudd til spillefilm og kinodokumentar i 2017. Figur 6.1 viser andelen av disse beløpene som gikk til kvinnelige og mannlige produsenter. I 2017 gikk over halvparten av de utbetalte midlene til kvinnelige produsenter, mens i 2015 og 2016 gikk om lag én tredjedel av det totale tildelingsbeløpet til filmer med kvinnelig produsent. For alle de registrerte årene er gjennomsnittlig tildelingsbeløp til kvinnelige produsenter større enn til mannlige, se Figur 6.2. I 2017 mottok kvinnelige produsenter i snitt 2,83 millioner kroner, mens mannlige produsenter mottok 2,49 millioner kroner.

Figur 6.1 – Etterhåndstilskudd: Andel av totalt tilskuddsbeløp fordelt på kvinnelig/mannlig produsent, spillefilm og kinodokumentar 2015-2017

Figur 6.2 – Etterhåndstilskudd: Gjennomsnittlig tildelingsbeløp til spillefilm og kinodokumentar fordelt på kvinnelig/mannlig produsent, 2015-2017

Kvinnelige og mannlige produsenter mottok omtrent like mange tilskudd, men kvinnelige produsenter har jevnt over fått høyere tilskudd enn menn. Forklaringen på dette ligger nok i spesialordningen for barnefilmer. For disse filmene skal nemlig etterhåndstilskuddet tilsvare 200 prosent av produsentens dokumenterte inntekter, altså dobbelt så mye som for andre filmer. Av de ti filmene som fikk størst tilskudd i 2017 var åtte barnefilmer og fem av disse hadde kvinnelig produsent. *Karsten og Petra – Ut på Tur og Askeladden i Dovregubbens hall* var filmene med kvinnelig produsent som mottok størst etterhåndstilskudd i 2017.

7. Premierfilmer

Kvinneandelen i norske premierfilmer var 30,8 prosent i 2017. Dette er en liten nedgang siden toppåret 2015 da det ble målt en kvinneandel på 34,3 prosent. Trekker vi ut kinodokumentarer, synker tallet til 24,1 prosent (se Tabell 7.2). Som vist i Tabell 7.1 har denne andelen hatt en jevn og positiv utvikling i perioden 2011-2015, mens det i 2016 og 2017 har vært en nedgang. Kvinneandelen er høyere i filmer som har fått forhåndstilskudd fra NFI enn for filmer uten. Mens den er 35,7 prosent for filmer med forhåndstilskudd, er den 23,6 prosent for filmer uten. Dette er, som Tabell 7.1 illustrerer, et gjennomgående trekk ved premierfilmene år etter år, og å forvente ettersom det er gjennom tildeling av produksjonstilskudd (forhåndstilskudd) NFI kan gjøre prioriteringer for å øke kvinneandelen.

Tabell 7.1 – Kvinneandel i premierfilmer, 2011-2017

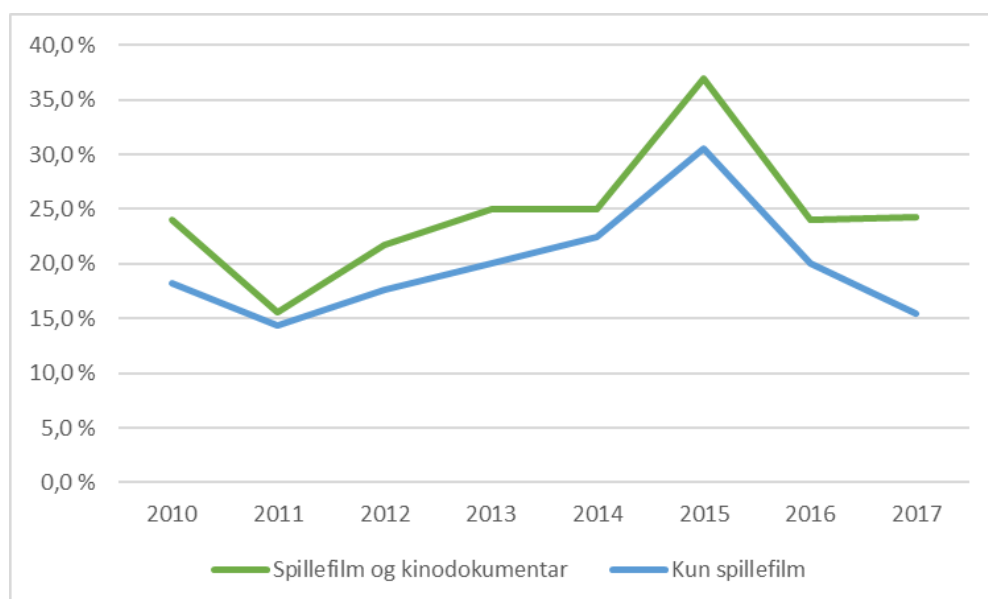
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Med forhåndstilskudd	30,0 %	35,0 %	35,0 %	40,0 %	45,2 %	36,4 %	35,7 %
Uten forhåndstilskudd	20,0 %	17,0 %	0,0 %	11,0 %	9,5 %	27,7 %	23,6 %
Alle	25,0 %	26,0 %	27,7 %	30,0 %	34,3 %	33,3 %	30,8 %

Kvinneandelen for regissører i premierfilmene er med 23,5 prosent omtrent uendret fra 2016, og på nivå med snittet for de siste syv årene, se Figur 7.1. For manusforfattere har det vært en nedgang fra 40,0 prosent til 26,2 prosent i kvinneandel, mens det for produsenter har vært en økning fra 32,0 prosent til 46,8 prosent i 2016, se Tabell 7.2.

Tabell 7.2 – Kvinneandel i nøkkelposisjoner i premierfilmer, 2017

	Regi	Manus	Produsent	Total
Med forhåndstilskudd (alle)	33,3 %	27,0 %	46,8 %	35,7 %
Uten forhåndstilskudd (alle)	10,7 %	25,0 %	35,0 %	23,6 %
Spillefilm	16,7 %	15,4 %	40,1 %	24,1 %
Spillefilm og kinodokumentar	24,3 %	26,2 %	42,1 %	30,8 %

Figur 7.1 – Andel kvinnelige regissører på premierfilmer (spillefilm og kinodokumentar), 2010-2017

Kvinneandel i hovedroller

2017 var andre året NFI førte statistikk over kjønnsbalansen i hovedroller i norsk film. I 2017 ble kvinneandelen målt til 27 prosent for spillefilmer, en nedgang på tre prosentpoeng siden 2016. Spillefilmer med forhåndsstøtte hadde en kvinneandel for hovedroller på 28 prosent, mens filmer uten forhåndsstøtte hadde en kvinneandel på 25 prosent. Dette bildet er motsatt av hva som var tilfellet i 2016 der det var filmene uten forhåndsstøtte som trakk opp kvinneandelen.

Av totalt 27 spillefilmer, har seks filmer kun kvinnelig hovedkarakter, mens ytterligere tre filmer har både kvinner og menn i hovedrollene. De øvrige 18 har kun menn i hovedroller.

For barnefilmer var kvinneandelen på hovedrolle 17 prosent, dette er en forbedring sammenlignet med 2016 der ingen av hovedrolleinnehaverne i barnefilmer var kvinner. Tre av de åtte barnefilmene i med kinopremiere i 2017 hadde en eller flere kvinnelige hovedroller, selv om ingen hadde kun kvinnelige hovedroller. Tre hadde kun mannlige hovedroller, mens de siste to filmene hadde fartøy med distinkte mannlige trekk som hovedkarakterer.

Tabell 7.3 - Kvinneandel hovedrolle i premiefilmer, 2017

	2016	2017
Spillefilm, alle	30 %	27 %
Spillefilm med forhåndsstøtte	25 %	28 %
Spillefilmer uten forhåndsstøtte	33 %	25 %
Barnefilmer	0 %	17 %

Statistikken bekrefter det tidligere studier har funnet, nemlig at kvinner er underrepresentert også på lerretet, fortsatt gjelder.

I 2016 utførte to forskere ved Høgskolen i Lillehammer en undersøkelse på vegne av Norsk skuespillerforbund om hovedroller i norske spillefilmer i perioden 2011-2015.¹ Resultatene viser at totalt 40 prosent av hovedrollene var kvinner, og for filmer med *kun* kvinnelige hovedroller var andelen 29 prosent. Til sammenligning hadde 50 prosent av filmene kun mannlige hovedroller.

Når filmene kategoriseres som enten voksen-, ungdoms- eller barnefilm, viser undersøkelsen at 38 prosent av hovedrollene i voksenfilmene var kvinner. I voksenfilmer med kun én hovedrolle var det dobbelt så mange menn som kvinner. I ungdoms- og barnefilmene var det henholdsvis 53 og 41 prosent kvinnelige hovedroller.

Undersøkelsen på vegne av Norsk skuespillerforbund kan ikke direkte sammenlignes med den NFI har gjennomført, ettersom metodene som har blitt benyttet er forskjellige. På et overordnet nivå kan det se ut som om det har vært en nedgang i kvinneandelen av hovedroller, men nettopp på grunn av de ulike tilnærmingene kan ikke dette funnet ilegges særlig stor vekt.

8. Kvalitet og publikumsoppslutning

Kvalitet er vanskelig å måle, spesielt på kort sikt. Ved hjelp av følgende indikatorer vil vi likevel forsøke å si noe om hvordan utviklingen har vært for filmer laget av kvinner med tanke på kvalitet: anmelderes terningkast, norsk films deltakelse og priser på internasjonale festivaler og gjennomsnittlige besøkstall for filmer med kvinnelig og mannlige regissør.

¹ Hovedkarakterer i norsk kinofilm i perioden 2011-2015 i et kjønnsperspektiv, Bjerkeland & Servoll, 2016.

Terningkast

Anmelderes terningkast kan benyttes som en god indikator på filmkvalitet. Man skal allikevel være forsiktig med å vektlegge terningkast for hvert enkelt år, men heller se på utviklingen over tid. Tabell 8.1 viser gjennomsnittlige terningkast på premierefilmer i perioden 2014-2017. Statistikken baserer seg på anmeldelser fra seks nasjonale og regionale aviser, samt NRK P3.²

Som det fremgår av tabellen fikk kvinnelige regissører likt eller høyere gjennomsnittlig terningkast på sine filmer enn det mannlige regissører gjorde i perioden 2014 til 2017. Gjennomsnittlig terningkast i perioden ligger på rundt 4, uavhengig av om regissøren er kvinne eller mann. Differansen mellom gjennomsnittlig terningkast for kvinner og menn var på 0,7 i 2017. Dette er det høyeste som er blitt målt.

Tabell 8.1 – Gjennomsnittlig terningkast premierefilmer med kvinnelig regissør, 2014-2016

Gjennomsnittlig terningkast	2014	2015	2016	2017
Totalt	3,8	3,9	3,9	3,7
Kvinnelige regissører	4,1	4,1	3,9	4,3
Mannlige regissører	3,7	3,6	3,9	3,6

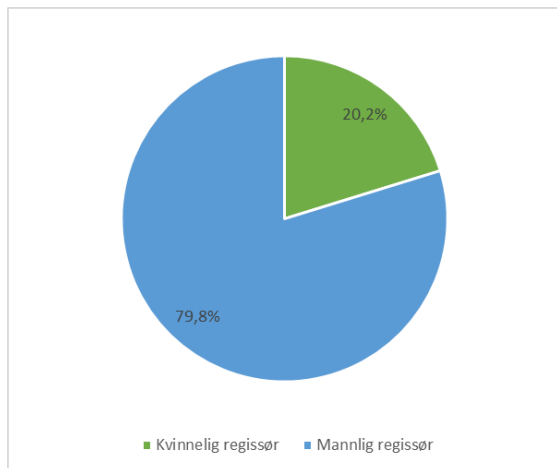
Festivaler og priser

Deltakelse på norske og internasjonale festivaler kan også si noe om kvaliteten på filmer. Det ble vist 173 norske spillefilmer på norske og internasjonale festivaler i perioden 2014-2017. Av disse hadde 20,2 prosent kvinnelig regissør (se Figur 8.1). Til disse filmene ble det delt ut 150 ulike priser, og kvinnelige regissører mottok 25,3 prosent av dem (se Figur 8.2).

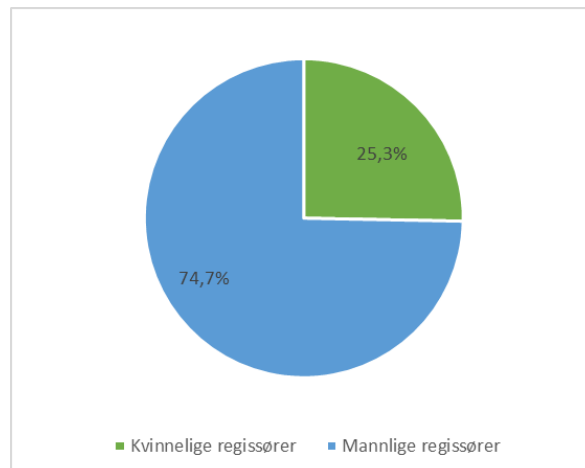
Kvinneandelen her ligger på omtrent det samme nivået som kvinneandelen for regissører med premierefilmer i samme periode. Filmer som ble vist på festivaler mellom 2014-2017 hadde ikke nødvendigvis premiere i denne perioden, og utvalgene er derfor ikke direkte sammenlignbare. Vi må derfor være forsiktige med å trekke noen slutninger ut ifra disse resultatene, men det kan se ut som at kjønn ikke har noe åpenbart å si for festivaldeltakelse og priser.

² Avisene er representert ved Aftenposten, VG, Dagbladet, Bergens Tidende, Adresseavisen og Dagsavisen. Tidligere år har anmeldelser som har vært tilgjengelige på Filmweb.no dannet underlaget for statistikken, men på grunn av endret praksis i Filmwebs redaksjon, er metoden også endret. Det betyr at tidslinjen fra tidligere år ikke samsvarer med tidslinjen for 2016. For eksempel er gjennomsnittlig terningkast for 2015 på 4,2 justert ned til 3,9.

Figur 8.1 - Andel av festivalfilmer med kvinnelig og mannlig regissør, 2014-2017

Figur 8.2 – Andel av festivalpriser til kvinnelige og mannlige regissører, 2014-2017

Kinobesøk

Kinobesøk sier noe om hvor populær en film er i befolkningen. Gjennomsnittlige besøkstall for filmer med kvinnelig regissør er litt over halvparten av besøkstallet til filmer med mannlige regissører fra 2014 til 2017 (se Tabell 8.2). Dette kan være et direkte resultat av den spesielt lave kvinneandelen som har vært historisk i markedsordningen. Filmene som blir tatt opp til denne ordningen har relativt høy publikumsopplutning, og dette bidrar trolig til å øke besøksgjennomsnittet for mannlige regissører. Dersom tiltaket med moderat kvotering innenfor markedsordningen også over tid oppnår tilsiktet effekt, er det grunn til å tro at kinobesøkstallene for filmer med kvinnelig regissør også vil øke.

I gjennomsnitt ble filmer med kvinnelig produsent besøkt omtrent like mye som de med mannlige produsent i perioden, som vist i Tabell 8.3.

Tabell 8.2 - Gjennomsnittlige besøkstall for filmer med kvinnelig/mannlig regissør, 2014-2017

Gjennomsnittlige besøkstall	2014	2015	2016	2017	Snitt
Filmer med kvinnelig regissør	70490	66757	48069	53961	59 819
Filmer med mannlig regissør	76855	124797	135822	112491	112 491

Tabell 8.3 - Gjennomsnittlige besøkstall for filmer med kvinnelig/mannlig produsent, 2014-2017

Gjennomsnittlige besøkstall	2014	2015	2016	2017	Snitt
Filmer med kvinnelig produsent	110 376	100 982	59 468	86 700	89 382
Filmer med mannlig produsent	57 129	104 734	143 164	53 861	89 722

9. Hvem samarbeider produsenten med?

Det er produksjonsselskapet bak et prosjekt som søker om utviklings- eller produksjonstilskudd fra NFI. Som regissør eller manusforfatter er man derfor avhengig av å samarbeide med en produsent for å kunne søke om tilskudd. Produsenten kan dermed oppfattes som den nøkkelposisjonen som har mest makt til å bestemme sine samarbeidspartnere.

Statistikken viser at når det søkes om produksjonstilskudd for spillefilm og kinodokumentar velger nesten fire av fem mannlige produsenter å samarbeide med mannlige regissører (78,3 prosent, se Tabell 9.1). Også når det gjelder manusforfattere havner valget på menn i nesten 70 prosent av tilfellene. Kvinnelige produsenter velger å engasjere mannlige regissører og manusforfattere i underkant av 60 prosent av gangene. Når produsentteamet består av både mannlige og kvinnelige produsenter velges mannlige regissører i underkant av 50 prosent av gangene, mens mannlige manusforfattere velges i overkant av 60 prosent av gangene. Funnene er basert på et solid antall observasjoner, 576 over seks år, og viser at både mannlige og kvinnelige produsenter i større grad velger å samarbeide med menn enn kvinner. Samtidig viser tallene at mannlige produsenter i større grad enn kvinnelige produsenter velger mannlige samarbeidspartnere.

Tabell 9.1 – Kvinneandel når produsenter velger regissører og manusforfattere. Søknader om produksjonstilskudd for spillefilm og kinodokumentar, 2012-2017

Produsenter	Regissører			Manusforfattere		
	Kvinner	Menn	Begge	Kvinner	Menn	Begge
Kvinner	37,5 %	57,7 %	4,8 %	39,3 %	58,3 %	2,4 %
Menn	20,8 %	78,3 %	0,9 %	26,7 %	68,6 %	4,7 %
Begge	38,8 %	47,8 %	13,4 %	26,9 %	62,7 %	10,4 %

10. Avsluttende kommentar

Denne rapporten har sett nærmere på kjønnsbalansen i norsk film og hvordan den har utviklet seg over tid. Rapporten viser kvinneandeler i NFIs tilskuddsordninger for utvikling og produksjon av film, samt annen relevant statistikk som kan bidra til å belyse forskjeller i filmene som blir laget av kvinner og menn. Man skal være forsiktig med å lese for mye inn i resultatene fra enkeltår, da tallene er svært sensitive for til tilfeldig variasjon. Det kan derfor forekomme store svingninger fra år til år uten av dette trenger å skyldes reelle eller varige endringer i filmbransjen.

Andelen kvinner bak kamera og på lerretet er lavere enn det kjønnsbalansen i befolkningen og arbeidsstokken skulle tilsi. Det later til at kvinner er systematisk underrepresentert i filmbransjen, og i fortellingene den produserer. De siste årene har vi imidlertid sett en forsiktig positiv utvikling, og flere av 2017-tallene bekrefter dette bildet. Av tilskuddene til manuskriptutvikling og utviklingstilskudd til spillefilm og kinodokumentar gikk 43 prosent til kvinner. For produksjonstilskuddet var kvinneandelen 55,6 prosent for kortfilm og 47,6 prosent for dramaserier, mens i markedsordningen steg kvinneandelen fra 21,4 til 37,0 prosent fra 2016 til 2017. Andelen av totalt produksjonstilskudd tildelt kvinnelige produsenter var på 46,7 prosent og gjennomsnittlig tildelingsbeløp var høyere for kvinner enn for menn. For etterhåndstilskuddet var andelen av totalt tilskuddsbeløp tildelt kvinner på 52,2 prosent.

Samtidig var det det også tall som peker i feil retning. Det var en nedgang i kvinneandelene for produksjonstilskudd for dokumentar fra 2016 til 2017, kvinneandelen i norske premiefilmverv ikke

tilfredsstillende, og det var en nedgang i andelen kvinnelige hovedrolleinnhavere i norsk premiefilm.

Andre funn i gjennomgangen viser at filmer regissert av kvinner gjennomsnittlig blir vurdert med høyere terningkast av anmeldere, men blir sett av færre publikummere på kino. Det kommer også frem at kvinnelige produsenter oftere enn menn velger kvinner som samarbeidspartnere på regi og manus. Det siste taler for at det vil være en viss multiplikatoreffekt i tiltak som tar sikte på å bedre kjønnsbalansen og maktstrukturene i filmbransjen.

NFIs målsetting er full likestilling, det vil si 50/50 innen 2020, i NFIs tilskuddsordninger. Denne rapporten viser at det er nødvendig å opprettholde og styrke dagens høye bevissthetsnivå og strategiske satsing for å kunne innfri dette målet.